

APENDIX: AP-SOP-001

Název: **Pitva – zevní prohlídka**

Příloha k: **Standardní operační postup k výkonu pitvy poskytovatelem v oboru soudní lékařství „SOP – Pitva“**

Preambule

Tento appendix je přílohou ke Standardnímu operačnímu postupu (SOP – Pitva), který byl vypracován a schválen výborem České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP a který je určený pro standardizaci a metodické postupy v oboru soudní lékařství.

Provedení zevní prohlídky v souladu s appendixem AP-SOP-001 je považováno za řádný výkon pitvy poskytovatelem v oboru soudní lékařství v plně dostačujícím rozsahu.

1.

Zevní prohlídka je nezastupitelnou, neoddělitelnou a neopominutelnou součástí výkonu každé pitvy prováděné poskytovatelem v oboru soudní lékařství. Neprovedení zevní prohlídky a její řádné protokolace v rámci výkonu pitvy poskytovatelem v oboru soudní lékařství (dále jen zevní prohlídka) nelze považovat za postup *de lege artis*.

Zevní prohlídka je stejně důležitá jako prohlídka vnitřní.

Klíčová je vždy kritická konfrontace veškerých zevních nálezů s výstupy vnitřní prohlídky a výsledky všech indikovaných komplementárních vyšetření, tedy provedení kompletní pitvy. Výstupy zevní prohlídky jsou zásadní pro ověření identity dotyčné osoby, odhad doby smrti, ale zejména pro veškeré soudnělékařské diferenciálně-diagnostické rozvahy včetně stanovení mechanismu vzniku případných úrazových změn a příčiny smrti.

2.

Zevní prohlídka je provedena vždy řádně a pečlivě. Je žádoucí, aby zevní prohlídka těla zemřelého byla zaměřena svojí podrobností a obvyklými postupy při jejím provádění na pravděpodobnou příčinu smrti, mechanismus úmrtí, identitu zemřelého a na požadavky na zdravotnické a trestně-právní výstupy.

3.

Zevní prohlídka představuje multisenzorickou (provedenou více smysly) inspekci všech zevních anatomických lokalit lidského těla včetně těch hůře přístupných a krajiny

zad, zevně přístupných tělních otvorů a tělních dutin (dutina ústní včetně ústní předsíně, okem dohlédnutelné partie dutiny nosní a zevních zvukovodů, poševní introitus, řitní otvor) se zevrubným zhodnocením a popisem základních antropologických charakteristik lidského těla, posmrtných změn, tělesných markant¹, veškerých chorobných i úrazových změn, ale také artefaktů souvisejících s resuscitačním úsilím a s poskytováním zdravotní péče. Při popisu hlavy a krku je nutno uvést i negativní morfologicky patrné nálezy (viz níže).

4.

Při zevní prohlídce je žádoucí postupovat jednotným, ustáleným a systematickým způsobem (např. od hlavy k patám, ve směru hodinových ručiček). Vedle zraku (hodnocení vzhledu, tvaru, velikosti, konfigurace, lokalizace, barevnosti) přináší důležitá zjištění v rámci zevní prohlídky také hmat (hodnocení konzistence, hutnosti, resp. pevnosti, teploty, záchyt emfyzému), čich (percepce specifického oděru některých nox, charakteristického zápachu různých typů a stupně pokročilosti hnilobných změn, oděru spálené kůže či střelného prachu apod.), ale i sluch (zachycení třáskání bublinek plynu v měkkých tkáních při podkožním emfyzému, odfouknutí plynu při pneumotoraxu, hnilobě, krepitací kostních úlomků, aktivity hmyzu při kolonizaci mrtvého těla jeho vývojovými stádii apod.).

5.

Zevní prohlídku je vhodné doplnit o podpůrnou dokumentaci, např. schémata, náčrtky nebo fotodokumentaci. Provedení detailní fotodokumentace je žádoucí u neobvyklých nálezů, při neznámé identitě zemřelého, při podezřelých okolnostech, které vyplývají z průběhu prováděné pitvy a při výkonu soudní pitvy.²

6.

Zevní prohlídka a popis těla zahrnuje:

- a) Informaci o způsobu označení těla zemřelé osoby (např. popis fixem na tělo, popis na náplasti / identifikačním náramku).^{3, 4}
- b) Rámcové zhodnocení a stručný popis oděvních svršků, resp. všech dalších předmětů, které byly společně s tělem dodány k pitvě nebo které byly při zevní prohlídce na těle či v oděvu nalezeny (cennosti, osobní doklady, písemnosti, klíče, léky, mobilní telefon, škrtidlo, zbraně, léčivé přípravky / blistry nebo lékovky apod.).

¹ Rozsah a dokumentace identifikačních markant při pitvách těl neznámé totožnosti bude upřesněn v samostatném appendixu.

² Fotodokumentace a další formy obrazové dokumentace (náčrtky, diagramy, videodokumentace apod.) představují pouze podpůrné prostředky. Nelze akceptovat odvolání na některou z uvedených dokumentačních metod bez řádně provedeného popisu příslušného zevního nálezu do pitevního protokolu (např. tržně-zhmožděná rána na čele, blíže viz fotodokumentace).

³ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, § 84 odst. 1

⁴ Absence označení těla při jeho doručení poskytovateli v oboru soudního lékařství je důvodem k nepřijetí těla, poskytovatel by nebyl schopný doložit, že se jedná o osobu, na kterou je vystavena průvodní dokumentace.

U cenností se popisuje jejich charakter, barva a materiál, ze kterého byly vyrobeny (např. náušnice ze žlutého kovu s čirým modrým kamínkem apod.).

c) Pošpinění tělního povrchu, jeho charakter, rozsah a lokalizace.

(Dále musí být zevní prohlídka těla provedena až po řádném očištění těla a za optimálního osvětlení).

d) Základní vzhled těla a popis jeho antropologických charakteristik: věk (případně odhadnutý věk, uvést hrubý rozpor mezi odhadnutým biologickým a kalendářním věkem), pohlaví, případně rasa, hmotnost těla (vážená), délka těla (měřená), konstituce těla, robustnost kostry, stupeň vyvinutí svalstva, stav výživy, barva kůže a všechny individuálně specifické charakteristiky a nápadnosti (např. jizvy, tetováže, deformity, malformace, stavy po úrazech, operačních zákrocích).

e) Popis posmrtných změn a stupně jejich rozvoje: posmrtné skvrny (přítomnost, stupeň vytvoření, lokalizace, barva, vytlačitelnost), zasychání kůže a sliznic, posmrtná svalová ztuhlost (přítomnost, stupeň vytvoření, lokalizace), případné hnilobné změny (charakter, rozsah, lokalizace apod.) a kolonizaci těla vývojovými stádii hmyzu.

f) Jednotlivé anatomické lokality těla:

- Hlava a hlavové otvory: přítomnost / nepřítomnost poranění (včetně vlasaté části hlavy)⁵, přítomnost a charakter vlasového a vousového porostu (barva, délka, tvar, hustota, upravenost), souměrnost obličeje a pevnost jeho kostry, postavení očí, stav kůže očních víček a stav spojivek (vždy uvést přítomnost či nepřítomnost krevních výronků), stav rohovek, barva duhovek, šířka a souměrnost zornic, stav kostry nosu, stav sliznice úst, jazyka a základní popis chrupu (sanován, defektní, počet a přítomnost náhrad z bílého/žlutého kovu, případně ne/snímatelná zubní náhrada), stav ušních boltců a zevních zvukovodů, v případě výtoku z hlavových otvorů jeho charakter, barva, konzistence a zápach.
- Krk: souměrnost, přítomnost / nepřítomnost poranění (po celém obvodu krku), nápadná / patologická pohyblivost (pokud již nebylo hodnoceno v rámci posmrtné ztuhlosti).
- Hrudník: souměrnost, tvar, pevnost kostry.
- Prsy: zaznamenat případné nápadnosti ve smyslu velikosti, souměrnosti, výtoku apod.
- Břicho: souměrnost, úroveň ve vztahu k hrudníku.
- Končetiny: souměrnost, konfigurace, svalstvo, pevnost kostí a stav nehtových lůžek, přítomnost případných patologických či úrazových změn.
- Zevní genitál a řitní otvor: vzhled genitálu, přítomnost, případně stav pubického ochlupení, pohmatová přítomnost varlat v šourku u mužů, výtok z pyje u mužů / pochvy u žen, stav hráze a řitního otvoru, výtok z řitního otvoru.
- Záda: stav kůže, přítomnost / nepřítomnost poranění či ložiskových změn.

U zevně patrných poranění je nutný popis / dokumentace jejich charakteru, lokalizace, tvaru, orientace, rozměrů, barvy, případné kontaminace, vztahu k okolním

⁵ Výslovné uvádění absence poranění ve forenzně exponovaných oblastech je nezbytné, protože jasně deklaruje provedení vyšetření příslušné tělní krajiny se snahou o nalezení i nepatrných úrazových či reaktivních změn.

anatomickým strukturám a známek vitality. V případě vícečetných úrazových změn stejného či podobného charakteru přítomných v anatomicky navazující ploše, je možné upustit od detailního popisu jednotlivých poranění a popsat tyto úrazové změny ve skupině, s uvedením jejich základních charakteristik a velikosti souhrnné plochy.

g) Přítomnost veškerých artefaktů a nálezů souvisejících s resuscitačním úsilím a s poskytováním zdravotní péče: injekční či nitrokostní vpichy, stavy po drenážích a kanylacích, chirurgické rány apod.

7.

Ke specifickým druhům poškození zdraví a příčin úmrtí (identifikace zemřelého, střelná poranění, poranění výbuchem, dopravní nehody apod.) budou rozšířené požadavky na provedení zevní prohlídky a zaznamenání relevantních zjištění součástí dalších apendixů.

Schválil výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP dne: 27. 2. 2023.